

Sygn. akt VI RCa 301/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2018 roku

Sąd Okręgowy w Olsztynie VI Wydział Cywilny Rodzinny w składzie:

Przewodniczący: SSO Zofia Rutkowska

Sędziowie: SO Elżbieta Schubert

SR del do SO Arkadiusz Rokicki (spr.)

Protokolant: st. sekr. sądowy Sylwia Łastowska

po rozpoznaniu w dniu 21 listopada 2018 roku w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa małoletnich **M. M. (1)** i **M. M. (2)** reprezentowanych przez przedstawicielkę ustawową A. M. przeciwko **D. M.**

o alimenty

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Piszcu

z dnia 18 lipca 2018 roku

sygn. akt III RC 65/18

oddala apelację.

Sygn. akt VI RCa 301/18

UZASADNIENIE

Małoletnie powódki M. M. (1) i M. M. (2), reprezentowane przez matkę A. M., wniosły o zasądzenie od pozwanego D. M. alimentów w kwotach po 700 zł miesięcznie na rzecz każdej z nich, łącznie w kwocie po 1.400 złotych miesięcznie, płatnej do rąk ich ustawowej przedstawicielki do dnia 10 każdego miesiąca, wraz z ustawowymi odsetkami w przypadku zwłoki w płatności którejkolwiek z rat.

W uzasadnieniu pozwu przedstawicielka ustawowa małoletnich powódek podniosła, że na zaspokojenie niezbędnych potrzeb należy przeznaczyć łącznie około 2.200 zł miesięcznie, w tym: utrzymanie mieszkania, ubrania, środki czystości/kosmetyki, szkołę, opiekę medyczną, rozrywkę, wyżywienie. Obecnie zatrudniona jest w sklepie (...) i pobiera z tego tytułu wynagrodzenie w wysokości średnio około 2.000 zł miesięcznie. Możliwości zarobkowe pozwanego oceniła zaś na 4.000 zł netto miesięcznie ze względu na jego kwalifikacje i doświadczenie w dziedzinie hydrauliki. Dodała, że aktualnie mąż przebywa w Areszcie Śledczym w S., więc przestał łożyć na utrzymanie małoletnich córek.

Pozwany, w odpowiedzi na pozew, uznał powództwo, co do zasady. Nie zgodził się jednak z żadaną kwotą alimentów. Jego zdaniem koszty utrzymania powódek są niższe niż wskazane przez żonę 1.400 zł miesięcznie. Przedstawił własne wyliczenia, oceniając je jako „uczciwe”. W podsumowaniu zaproponował, aby zasądzić od niego alimenty na każdą z córek po 550 zł miesięcznie, łącznie 1.100 zł. Podkreślił, że obecnie jest tymczasowo aresztowany w sprawie karnej i ma ograniczone możliwości zarobkowania. Ponadto zasygnalizował, że ma określone problemy zdrowotne (operacja kręgosłupa w 2009 r. i 2017 r., a obecnie chroniczny ból głowy). Podniósł, że przed osadzeniem w wyniku uzgodnień z żoną, płacił dobrowolnie alimenty w kwocie po 400 zł miesięcznie na każdą z córek, a co drugi miesiąc również 600 zł na korektę aparatu zębowego starszej córki. Zaznaczył, że gdyby przebywał na wolności, byłby w stanie w swoim zawodzie zarobić około 2.500 zł netto, a nie jak wskazała to żona około 4.000 zł netto.

Ostatecznie na rozprawie w dniu 18 lipca 2018 r. przedstawicielka ustawowa małoletnich powódek zmodyfikowała swoje roszczenie w ten sposób, że przystała na propozycję męża i wniosła zgodnie z jego stanowiskiem o zasądzenie alimentów w kwocie po 550 zł miesięcznie na każdą z małoletnich córek, łącznie po 1.100 zł miesięcznie.

W odpowiedzi pełnomocnik pozwanego wniósł o oddalenie powództwa ponad kwotę 50 zł na każdą z małoletnich córek, powołując się na brak jakichkolwiek realnych możliwości zarobkowania przez pozwanego z uwagi na zastosowany tymczasowy areszt w sprawie karnej i perspektywę ewentualnego skazania na długoterminową karę pozbawienia wolności.

Sąd Rejonowy w Piszcu wyrokiem z dnia 18 lipca 2018 r. zasądził od pozwanego D. M. na rzecz małoletnich powódek M. M. (1) i M. M. (2) alimenty w kwocie po 550 zł miesięcznie na każdą z nich, łącznie kwotę 1.100 zł płatną z góry dnia 10 dnia każdego miesiąca, z ustawowymi odsetkami w przypadku zwłoki w terminie płatności którejkolwiek z rat do rąk przedstawicielski ustawowej małoletnich A. M., poczynając od dnia 12 kwietnia 2018 r., nie obciążył stron kosztami sądowymi i wyrokowi w punkcie I nadał rygor natychmiastowej wykonalności.

Sąd ten ustalił, że A. M. i pozwany D. M. pozostają w związku małżeńskim. Nie toczy się pomiędzy nimi sprawa o rozwód ani o separację. Z małżeństwa posiadają dwie małoletnie córki: M. M. (1), urodzoną (...) oraz M. M. (2), urodzoną (...) Rodzice małoletnich powódek zamieszkiwali wspólnie do końca 2017 r. Po nowym roku mężczyzna wyprowadził się ze wspólnie zajmowanego mieszkania. W lutym 2018 r. przekazał dobrowolnie żonie 800 zł tytułem uzgodnionej wzajemnie kwoty na utrzymanie dzieci. Następnie, pozwany D. M. w dniu 24 lutego 2018 r. został tymczasowo aresztowany na okres trzech miesięcy jako podejrzany o popełnienie czynu z art. 197 § 3 pkt 2 i 3 k.k. w zw. z art. 197 § 2 k.k. w zb. z art. 200 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. na szkodę starszej córki. Następnie, tymczasowe aresztowanie wobec wyżej wymienionego zostało przedłużone do 19 stycznia 2019 r. Przed osadzeniem w Areszcie Śledczym w S. pozwany pracował zarobkowo zarówno w kraju jak i za granicą w charakterze hydraulika i osiągał z tego tytułu wynagrodzenie oscylujące w miesięcznym przedziale około 2.500 zł netto. Zdarzało się, że w przeszłości osiągał dochody nawet do 4.000 zł i 5.000 zł netto. Matka małoletnich powódek w maju 2018 r. zmieniła pracę i przeprowadziła się wraz córkami do P.. Aktualnie jest zatrudniona w sklepie (...) w P. w charakterze sprzedawca – kasjer za wynagrodzeniem 2.200 zł miesięcznie. W czerwcu 2018 r. opłaciła czynsz za mieszkanie wraz z odstepnym na łączną kwotę 1.100 zł. Ponadto, ponosi miesięcznie dodatkowe wydatki: energia elektryczna - około 138 zł, za telewizja cyfrowa - około 50 zł, telefony i Internet - około 132 zł. Małoletnia M. M. (1) ma 16 lat, zaś małoletnia M. M. (2) ma 9 lat. Obie powódki są zdrowe. Młodsza będzie uczęszczała od września 2018 r. do klasy sportowej. Starsza córka dojeżdża nadal do miejscowości R. N. do szkoły średniej i z tego tytułu w roku szkolnym korzystała z biletu miesięcznego, za który zapłaciła 135 zł. Dodatkowo ma założony aparat ortodontyczny, co wiąże się z comiesięczną opłatą w wysokości 150 zł za wizytę w Gabinetcie Stomatologicznym w M.. Pozostałe wydatki związane z miesięcznym utrzymaniem obu dziewczynek pozostają na zbliżonym poziomie i na te koszty składają się: wyżywienie około 300 zł, ubrania - 100 - 150 zł, chemia - około 100 zł, rozrywka - 50 zł.

W ocenie Sądu Rejonowego zakres świadczeń alimentacyjnych zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego (art. 135 § 1 k.r.o.). Przez możliwości zarobkowe i majątkowe zobowiązanego należy rozumieć nie tylko zarobki i dochody rzeczywiście uzyskiwane, lecz także zarobki i dochody, które osoba zobowiązana może i powinna uzyskiwać przy dołożeniu należytej staranności i przestrzeganiu

zasad prawidłowej gospodarki oraz stosownie do swoich sił umysłowych i fizycznych. Małoletnie M. M. (1) ma 16 lat, zaś M. M. (2) 9 lat. Z racji wieku zdane są wyłącznie na pomoc swoich rodziców. Matka małoletnich A. M. swój obowiązek alimentacyjny w znacznej części spełnia aktualnie przez osobiste starania o wychowanie małoletnich (art. 135 § 2 k.r.o.). Ponadto cały czas pracuje zarobkowo i osiąga z tego tytułu określone wynagrodzenie. Sam pozwany w odpowiedzi na pozew przyznał, że nie należy różnicować wydatków na dzieci, a koszty utrzymania obu córek w jego ocenie są zbliżone. Co do zasady uznał ciążyący na nim obowiązek alimentacyjny, określił według własnej oceny wydatki i wnosił o zasądzenie od niego na rzecz córek po 550 zł miesięcznie. Powódka, w odpowiedzi na stanowisko pozwanego, przystała na takie warunki. Stąd też zakres potrzeb małoletnich, w ocenie Sądu I instancji, w realiach niniejszej sprawy pozostawał poza wszelkim sporem stron. Sąd uznał za wiarygodne twierdzenia ustawowej przedstawicielki małoletnich powódek, co do kosztów utrzymania obu dziewczynek, a ponadto zweryfikował je przy pomocy załączonego do akt sprawy materiału dowodowego, który to materiał dowodowy uznał za w pełni wiarygodny. Dopiero na rozprawie w dniu 18 lipca 2018 r. pozwany zmodyfikował swoje ostateczne stanowisko, podnosząc, że w chwili obecnej pozostając w areszcie i mając w perspektywie ewentualne orzeczenie względem niego kary pozbawienia wolności w sprawie karnej, został pozbawiony realnej możliwości zarobkowania. Dowodził, iż jego zarobkowe i majątkowe możliwości (art. 135 § 1 k.r.o.) są w tej chwili w zasadzie żadne. Podniósł, że nie można przyjmować hipotetycznych dochodów, jakie mógłby osiągać pozostając na wolności. Sąd Rejonowy uznał, że sam fakt pozbawienia wolności w związku z pozostawaniem w tymczasowym areszcie nie zwalnia od obowiązku alimentacyjnego. Gdyby pozwany nie został osadzony w areszcie śledczym, co jak należy domniemywać nastąpiło z jego winy skoro fakt popełnienia zarzucanego mu czynu został mu przynajmniej wysoce uprawdopodobniony, to wówczas jego możliwości zarobkowe jako wykwalifikowanego hydraulika z doświadczeniem, byłyby i tak wyższe niż możliwości matki powódek. Z pewnością nie byłyby niższe niż najniższe krajowe wynagrodzenie, a w świetle odpowiedzi na pozew z dnia 10 czerwca 2018 r. nie mniejsze niż 2.500 zł netto. Sąd I instancji, powołując się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 1995 r. (sygn. akt III CZP 178/94) przyjął, że możliwości zarobkowe zobowiązanego do alimentacji, który odbywa karę pozbawienia wolności i nie jest zatrudniony, ustala się według zasad określonych w art. 135 k.r.o. Z uwagi na okoliczności sprawy, sąd może jednak nie uwzględnić niekorzystnej dla możliwości zarobkowych zobowiązanego sytuacji, jaką spowodowało umieszczenie go w zakładzie karnym. Narodziny powódek spowodowały, iż pozwany musiał liczyć się z koniecznością łóżenia na ich utrzymanie. Dobrowolne, zawinione popełnienie przestępstwa, w związku z którym został tymczasowo aresztowany i za które ewentualnie może zostać skazany na karę pozbawienia wolności, nie może go od tego obowiązku zwolnić.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, który zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 135 § 1 k.r.o. i art. 136 k.r.o. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i ustalenie możliwości zarobkowych pozwanego na poziomie jakby ten nie pozostawał tymczasowo aresztowany wobec uznania, iż wskazana okoliczność nie zwalnia z obowiązku alimentacyjnego z powodu zawinionej utraty możliwości zarobkowania, podczas gdy we wskazanych okolicznościach nie ma zastosowania art. 136 k.r.o. i należy badać faktyczne możliwości zarobkowe pozwanego w położeniu w jakim się znajduje, czemu Sąd I instancji uchybił.

Mając na względzie powyższy zarzut, strona skarżąca wniosła o zmianę wyroku poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódek alimentów w wysokości po 50 zł.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, że Sąd Rejonowy, stosując art. 136 k.r.o., pominął rzeczywistą sytuację majątkową zobowiązanego, który przebywa w areszcie śledczym. Z obiektywnych względów nie osiąga żadnych dochodów i nie ma także możliwości zarobkowych. Jego sytuacja jest odmienna od osób odbywających karę pozbawienia wolności, ponieważ nie może podjąć zatrudnienia w warunkach więziennych. Przepis art. 136 k.r.o. powinien być stosowany wyjątkowo i nie może pozostawać w oderwaniu od art. 135 k.r.o. Ponadto, wobec osób tymczasowo aresztowanych, obowiązuje zasada domniemania niewinności i nieuprawnione jest uznanie winy w popełnieniu przestępstwa i zawinieniu zastosowania tymczasowego aresztowania powodującego utratę możliwości zarobkowania. Pozwany wykazał się wolą płacenia alimentów, gdyby jego aktualna sytuacja osobista nie skutkowałą brakiem dochodów. Ponadto uprzednio nie uchylił się od obowiązku łóżenia na utrzymanie małoletnich dzieci. Powyższe okoliczności uzasadniały niezasadność zastosowania w tej sytuacji przepisu art. 136 k.r.o. Pozwany nie jest

w stanie płacić alimentów w żadnej wysokości, tym bardziej po 550 zł na obie córki. Sąd I instancji nie wziął również pod uwagę, że przy zasądzeniu alimentów od osób zobowiązanych granicą, której nie można przekroczyć jest granica niedostatku.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja pozwanego nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd I instancji prawidłowo ustalił obowiązek alimentacyjny pozwanego D. M. w wysokości po 550 zł miesięcznie na każdą z córek, właściwie uwzględniając zarówno potrzeby małoletnich dzieci oraz możliwości zarobkowe i sytuację materialną oraz rodzinną ich rodziców.

Sąd Okręgowy podzielił ustalenia zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że koszty utrzymania małoletnich M. M. (1) i M. M. (2) wynikające z ich wieku, stanu zdrowia i wydatków związanych z edukacją uzasadniają zasądzenie od ich ojca alimentów w powyższej wysokości. Jednocześnie Sąd I instancji prawidłowo ustalił możliwości zarobkowe pozwanego D. M., wobec którego zastosowano środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania. Sąd Okręgowy podzielił w tym zakresie stanowisko wyrażone w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 1995r., w sprawie III CZP 178/94 (OSNC z 1995r., nr 10, poz. 136), że możliwości zarobkowe zobowiązanego do alimentacji, który odbywa karę pozbawienia wolności i nie jest zatrudniony, ustala się według zasad określonych w art. 135 k.r.o. Z uwagi na okoliczności sprawy sąd może nie uwzględnić okoliczności niekorzystnej dla możliwości zarobkowych zobowiązanego, jaką spowodowało umieszczenie go w zakładzie karnym i dopuścił możliwość zastosowania w tej sytuacji przepisu art. 136 k.r.o. Mając na względzie całokształt okoliczności niniejszej sprawy Sąd I instancji prawidłowo uznał, że brak jest podstaw do przyjęcia, iż pozbawienie pozwanego wolności stanowi okoliczność uzasadniającą niepodwyższanie alimentów bądź uwzględnienie powództwa jedynie w zakresie przez niego zaproponowanym (50 zł miesięcznie na rzecz każdej z córek). Zatem, gdyby pozwany nie był osadzony w areszcie śledczym, to jego możliwości zarobkowe jako wykwalifikowanego hydraulika z doświadczeniem pozwalałyby na uiszczanie alimentów zasądzonych w zaskarżonym wyroku. Zaprezentowany w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia model pozwalający na ustalenie możliwości zarobkowych zobowiązanego do świadczeń alimentacyjnych, uwzględnia przede wszystkim dobro małoletnich dzieci. Powyższa zasada, pomimo braku ustawowej definicji, jest wielokrotnie powoływana przez powyższe przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Również przepisy prawa międzynarodowego zawierają nakaz uwzględniania dobra dziecka, w tym zwłaszcza art. 3 Konwencji o prawach dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z dnia 23 grudnia 1991 r., nr 120, poz. 526 z późn. zm.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się znaczenie powyższego przepisu Konwencji jako dyrektywy generalnej przy rozpatrywaniu konfliktów rodziców na tle sprawowania opieki nad dziećmi (por. m.in. wyrok z dnia 08 czerwca 2000 r., V CKN 1237/00, postanowienia z dnia 16 stycznia 1998 r., II CKN 855/97 oraz z dnia 07 lipca 2000 r., III CKN 796/00).

Przenosząc powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy zauważyć należy, że powyższe dyrektywy mają zastosowanie również w zakresie decyzji finansowych, dotyczących kosztów utrzymania dziecka. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 lutego 1997 r., w sprawie III CKN 90/96 wskazał, że „pojęcie dobra dziecka z jednej strony obejmuje całą sferę najważniejszych jego spraw osobistych, przykładowo takich jak rozwój fizyczny i duchowny, odpowiednie kształcenie i wychowanie oraz przygotowanie do dorosłego życia, z drugiej zaś – ma ono wyraźny wymiar materialny. Polega on na konieczności zapewnienia dziecku środków do życia i realizacji celów o charakterze osobistym, a w wypadku gdy ma ono swój majątek, także dbałości o jego interes majątkowy. Jest bowiem oczywistym, iż w razie kolizji zasady dobra dziecka z interesami innych osób (rodzice, dziadkowie itd.), to właśnie interes dziecka powinien przede wszystkim być brany pod uwagę. Uwzględnienie ostatecznego stanowiska pozwanego, który uznał powództwo do kwoty po 50 zł na każdą córkę prowadziłoby do naruszenia powyższych zasad i w rezultacie pokrzywdzenia małoletnich. Pozbawiałoby możliwości zaspokojenia ich usprawiedliwionych potrzeb.

Sąd Okręgowy miał na uwadze, że wobec pozwanego nie zapadł prawomocny wyrok skazujący, a jego pozbawienie wolności wynika z zastosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania. Za prawidłowe

uznać należało stanowisko Sądu I instancji, iż osadzenie pozwanego w areszcie śledczym nastąpiło z jego winy, skoro fakt popełnienia zarzucanego czynu został wysoce uprawdopodobniony. Stosowanie środków zapobiegawczych w postępowaniu karnym, w tym środka izolacyjnego, wymaga bowiem, ustalenia z dużym prawdopodobieństwem, że osoba podejrzana dopuściła się jego popełnienia (art. 249 § 1 k.p.k.).

Powyższe okoliczności legły u podstaw uznania, że ustalony przez Sąd Rejonowy obowiązek alimentacyjny pozwanego w wysokości po 550 zł na każdą z powódek uwzględnia zarówno uzasadnione potrzeby jak i możliwości zarobkowe ich rodziców. Oczywistym jest, że obowiązek alimentacyjny spoczywa także na matce małoletnich z tym zastrzeżeniem, iż jest on przez nią również realizowany poprzez osobiste starania o utrzymanie i wychowanie dzieci (art. 135 § 2 k.r.o.). W związku z pobytem w areszcie śledczym, pozwany nie uczestniczy w wychowaniu małoletnich, a zatem zakres jego obowiązku alimentacyjnego został w zaskarżonym wyroku określony prawidłowo.

Uznając zatem, że apelacja pozwanego nie ma uzasadnionych podstaw, na mocy art. 385 k.p.c., Sąd Okręgowy ją oddalił.